

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. balandžio 28 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Gedimino Sagačio (pranešėjas) ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovų G. A. ir R. A. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 28 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovų G. A. ir R. A. ieškinį atsakovams V. K. ir A. B. dėl netesybų (baudos) ir palūkanų sumažinimo bei nuostolių atlyginimo priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 313 straipsnio, įtvirtinančio draudimą apeliacinės instancijos teismui priimti dėl apelianto blogesnę sprendimą, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovai G. A. ir R. A. prašė:
 - sumažinti jų ir atsakovų (paskolos davėjų) A. B. ir V. K. sudarytoje paskolos sutartyje nustatytas 0,1 proc. dydžio kompensuojamąsias palūkanas ir 17 398 Eur vienkartinę baudą už paskolos grąžinimo terminų pažeidimą, pakeisti notaro vykdomąjį įrašą, nurodant jame, kad palūkanos yra 794,80 Eur, o vienkartinės baudos išieškojimas panaikinamas;
 - sumažinti paskolos sutartyje nustatytas 12 proc. procesines palūkanas iki 6 proc.;
 - priteisti jiems iš atsakovų 47 581,85 Eur nuostolių atlyginimo kaip atsakovų nepagrįstą praturtėjimą.
- Ieškovai nurodė, kad pažeidė paskolos grąžinimo terminus, todėl atsakovai jiems apskaičiavo kompensuojamąsias palūkanas – 18 448 Eur, vienkartinę baudą – 17 398 Eur ir 12 proc. dydžio procesines palūkanas, šios buvo iš jų išiešotos bylos nagrinėjimo metu pagal notaro išduotą vykdomąjį įrašą ir jo pakeitimą. Ieškovų teigimu, kompensuojamosios palūkanos yra neprotingo dydžio, todėl turi būti sumažintos iki 0,013 proc., be to, atsakovai jas apskaičiavo už ilgesnį terminą, nei priklauso, todėl pagal ieškovų apskaičiavimą išieškotinių palūkanų suma yra 794,80 Eur. Atsakovai negalėjo vienu metu reikalauti ir palūkanų, ir baudos, todėl vienkartinė bauda turi būti įskaityta į didesnę palūkanų sumą arba sumažinta iki protingo dydžio – 794,80 Eur. Sutartyje nustatytos procesinės palūkanos taip pat yra neprotingo dydžio, todėl turi būti sumažintos iki 6 proc. dydžio. Kai vykdymo procese iš ieškovų buvo išiešotos per didelės kompensuojamosios palūkanos, vienkartinė bauda ir procesinės palūkanos, jie patyrė 47 581,85 Eur nuostolių, o atsakovai nepagrįstai praturtėjo.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. birželio 19 d. sprendimu ieškinį atmetė.
- Teismas netenkino ieškinio reikalavimo sumažinti kompensuojamųjų palūkanų dydį nuo 0,1 proc. iki 0,013 proc. už kiekvieną uždelstą dieną, nes nusprendė, kad, esant susiklosčiusiems šalių ilgalaikio bendradarbiavimo santykiams (šalys lygiavertės), paskolos sutartimi sulgytos 0,1 proc. palūkanos laikytinos tinkamu šalių ketinimu ir šalys privalo jų laikytis. Tačiau teismas nusprendė, kad palūkanos neteisingai apskaičiuotos už ilgesnį laiką, nei turėjo būti, todėl nustatė, kad jos yra ne 18 448 Eur, o 5033,90 Eur.
- Teismas taip pat netenkino ieškinio reikalavimo sumažinti vienkartinę baudą nuo 17 398 Eur iki 794,80 Eur, nurodydamas, kad ieškovai nepateikė duomenų, kaip atliko apskaičiavimą, ir atsižvelgdamas į tai, jog ieškovai grąžino tik mažą dalį paskolos (3000 Eur iš 156 500 Eur) ir per visą laiką netinkamai vykdė sutartinius įsipareigojimus.
- Teismas, remdamasis kasacinio teismo praktika, pagal kurią negalima reikalauti vienu metu ir kompensuojamųjų palūkanų, ir baudos, o atlyginama tik didesnioji suma, apimanti mažesniąją, įskaitė 5033,90 Eur palūkanų sumą ir 17 398 Eur vienkartinės baudos sumą.
- Teismas atmetė ieškinio reikalavimus priteisti ieškovams iš atsakovų 47 581,85 Eur nuostolių atlyginimo ir sumažinti procesines palūkanas nuo 12 proc. iki 6 proc. dydžio, nurodydamas, kad teismas nepagrįsto praturtėjimo instituto sąlygų *ex officio* (pagal pareigas) nenustato, o ieškovo neįrodė nepagrįsto praturtėjimo sąlygų buvimą, taip pat neįrodė, kad procesinės palūkanos yra per didelės.
- Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovų apeliacinį skundą, 2020 m. gegužės 28 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
- Kolegija nurodė, kad pagrindinis ieškovų reikalavimas yra sutartinių palūkanų ir baudos mažinimas, o reikalavimas pakeisti notaro vykdomuosius įrašus yra išvestinis. Kolegija nusprendė, kad nepagrįsto praturtėjimo institutas šalių teisiniams santykiams netaikytinas, nes ginčas kilo iš paskolos sutartinių teisių ir nėra duomenų, kad sutarčių teisės normų taikymas neužtikrintų teisingo bylos išsprendimo.
- Kolegija pažymėjo, kad ieškovai paskolos sutarties nuostatų dėl kompensuojamųjų palūkanų ir baudos dydžio nelaikė diskriminuojančiomis, pažeidžiančiomis šalių teisių ir pareigų pagal sutartį pusiausvyrą, nesikreipė dėl jų modifikavimo nei į atsakovus, nei į teismą, o ginčas dėl šių

sutarties sąlygų kilo tik tada, kai atsakovai pradėjo skolos išieškojimo procedūrą.

12. Kolegija sutiko su teismo motyvais, kad nėra pagrindo mažinti kompensuojamąsias palūkanas ir baudą, nurodydama, kad jų dydis nustatytas šalių laisva valia ir yra privalomas, palūkanos neviršija Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyto protingos vartojimo kredito palūkanų normos dydžio, o vertinant 17 398 Eur baudos ir 18 448 Eur palūkanų dydį su 156 500 Eur paskolos suma, jos nėra neprotingai didelės.
13. Kolegija nesutiko su teismo motyvu, kad kompensuojamosios palūkanos apskaičiuotos už ilgesnį terminą, nei reikėjo, padarydama išvadą, jog atsakovai teisingai apskaičiavo palūkanas nuo 2016 m. spalio 20 d. (nuo paskolos grąžinimo termino pabaigos) iki 2017 m. vasario 7 d. (kai buvo pakeistos paskolos sutarties sąlygos).
14. Kolegija taip pat nesutiko su teismo motyvu dėl kompensuojamųjų palūkanų ir baudos įskaitymo, nustatydama, kad paskolos sutarties 3.5 punktu šalys susitarė, jog ieškovai, pažeidę paskolos ar bet kurios jos dalies grąžinimo terminą, įsipareigoja be jokio atskiro atsakovų reikalavimo mokėti 0,1 proc. palūkanas nuo uždelstos sumos už kiekvieną uždelstą dieną; sutarties 3.6 punktu šalys susitarė, kad jei ieškovai pažeidžia paskolos ar bet kurios jos dalies grąžinimo terminą daugiau kaip 30 kalendorinių dienų ir atsakovai nutraukia sutartį prieš terminą arba jei pažeidžia galutinį paskolos grąžinimo terminą daugiau kaip 30 kalendorinių dienų, jie įsipareigoja 31-ąją pažeidimo dieną kartu su 3.5 punkte nustatyta tvarka apskaičiuotomis pavėluoto mokėjimo palūkanomis sumokėti atsakovams vienkartinę 12 proc. negrąžintos paskolos sumos dydžio baudą; sumokėjus paminėtą baudą, 3.5 punkte nurodytos pavėluoto mokėjimo palūkanos toliau neskaičiuojamos.
15. Kolegija nusprendė, kad šalys susitarė dėl vientiso civilinės atsakomybės instituto taikymo, nustatydamos, jog kompensuojamosios palūkanos skaičiuojamos už konkretų laiką (praleidus paskolos grąžinimo terminą iki 30 dienų) ir po vienkartinės baudos skyrimo toliau neskaičiuojamos. Taigi, palūkanos ir bauda už tą patį laikotarpį neskaičiuojamos, abi atlieka nuostolių kompensavimo funkciją, todėl negali būti įskaitomos.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

16. Kasaciniu skundu ieškovai prašo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 16.1. Pirmosios instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, nes nepagrįstai atsisakė taikyti teisę (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.242 straipsnio 1 dalį) ir kvalifikuoti ginčo teisinį santykį, nors ieškovai nurodė visas nepagrįsto praturtėjimo faktines aplinkybes. Teismas sprendime pripažino, kad atsakovai neteisingai apskaičiavo kompensuojamąsias palūkanas ir turėjo jas įskaityti į baudą, t. y. nepagrįstai praturtėjo ieškovų sąskaita, todėl privalėjo tenkinti ir išvestinį ieškinio reikalavimą – pakeisti notaro vykdomuosius įrašus, o kai jis būtų patenkintas, teismui atsirastų pagrindas taikyti nepagrįsto praturtėjimo institutą. Tačiau teismas dėl išvestinio ieškinio reikalavimo apskritai nesprendė ir nenurodė motyvų, kodėl jo netenkino. Teismas turėjo įvertinti ieškovų nurodytas faktines aplinkybes dėl atsakovų nepagrįsto praturtėjimo, t. y. kvalifikuoti šalių teisinius santykius, tačiau tiesiog atsisakė vykdyti teisingumą ir taikyti teisę. Apeliacinės instancijos teismas nepakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimo, bet pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvus.
 - 16.2. Apeliacinės instancijos teismas: 1) pažeidė [CPK](#) 313 straipsnį, nes priėmė ieškovams blogesnę nutartį nei priimtas pirmosios instancijos teismo sprendimas, paneigdamas ieškovams palankias teismo sprendimo išvadas dėl neteisingo palūkanų apskaičiavimo termino ir jų įskaitymo į baudą; ieškovai apeliaciniame skunde akcentavo, kad visiškai sutinka su šiomis teismo išvadomis, nenurodydami papildomų argumentų dėl jų pagrįstumo, tačiau nurodė, kad nesutinka su teismo sprendimo išvada netaikyti nepagrįsto praturtėjimo instituto; 2) neperžiūrėjo pirmosios instancijos teismo sprendimo apeliacine tvarka, nes neišsprendė esminio apeliacinio skundo klausimo, t. y. ar pirmosios instancijos teismas teisėtai atsisakė taikyti nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančią [CK 6.242 straipsnio](#) 1 dalį.
2. Atsakovai atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir palikti nepakeistą apeliacinės instancijos teismo nutartį, priteisti jiems iš ieškovų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
 - 17.1. Nepagrįstas kasacinio skundo argumentas, kad pirmosios instancijos teismas neatliko ginčo santykių teisinio kvalifikavimo ir atsisakė taikyti teisę. Ieškovai neįrodinėjo nė vienos nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo sąlygos, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai atsisakė taikyti šį institutą ir nagrinėjo tik tuos ieškovų argumentus, kuriais jie iš tiesų grindė ieškinį.
 - 17.2. Nepagrįstas kasacinio skundo argumentas, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK](#) 313 straipsnį. Apeliacinės instancijos teismas nepriėmė ieškovams blogesnio sprendimo, nes paliko nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo jų ieškinys atmestas, o ieškovai nenurodė objektyvių argumentų, kaip buvo pabloginta jų padėtis, suvaržytos jų teisės ar nustatyta jiems daugiau pareigų. Ieškovai apeliaciniame skunde nenurodė, kad teismo sprendimą skundžia tik iš dalies ar tik dėl jo motyvų, tiesiog nurodė, kad skundžia sprendimą iš esmės, bet su dalimi motyvų sutinka. Ieškovų sutikimas ar nesutikimas su tam tikromis teismo išvadomis negali suvaržyti apeliacinės instancijos teismo kompetencijos patikrinti pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą.
 - 17.3. Nepagrįstas kasacinio skundo argumentas, kad apeliacinės instancijos teismas neperžiūrėjo pirmosios instancijos teismo sprendimo apeliacine tvarka. Priešingai nei teigia ieškovai, apeliacinės instancijos teismas išsprendė klausimą dėl nepagrįsto praturtėjimo instituto taikymo, nurodydamas, kad šalių ginčas kilo dėl paskolos sutarties nuostatų ir jam teisingai išspręsti pakanka taikyti sutarčių teisės normas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

3. [CPK 353 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Pagal šio straipsnio 2 dalį teismas turi teisę peržengti kasacinio skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų neleidžiama rentis naujais įrodymais bei aplinkybėmis, kurie nebuvo nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme. Dėl to teisėjų kolegija, neturėdama teisinio pagrindo peržengti kasacinio skundo ribų, pasisako tik dėl kasaciniame skunde nurodomų teisinių argumentų.

Dėl kasacinio skundo argumentų, susijusių su pirmosios instancijos teismo padarytu teisės normų ([CK 6.242 straipsnio](#) 1 dalies)

4. *Apeliacinės instancijos teismų sprendimai ir nutartys šiame skyriuje nustatyta tvarka ir sąlygomis gali būti apskųsti ir peržiūrėti kasacine tvarka (CPK 340 straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad nors pagal CPK 340 straipsnio 1 dalį kasacine tvarka gali būti apskųsti ir peržiūrėti tik apeliacinės instancijos teismo procesiniai sprendimai, sistemškai aiškinant kitas CPK XVII skyriaus nuostatas darytina išvada, kad kasacijos objektas yra ne tik apeliacinės instancijos teismo, bet ir pirmosios instancijos teismo sprendimai bei nutartys. Dėl to, kai kasacinis skundas paduotas byloje, kurioje abiejų instancijų teismų procesiniai sprendimai dėl ginčo išsprendimo iš esmės yra vienodi, tai nepriklausomai nuo to, ar pats kasatorius kasaciniu skundu prašo peržiūrėti abu teismų procesinius sprendimus, kasacijos objektas yra tiek apeliacinės, tiek ir pirmosios instancijos teismų procesiniai sprendimai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2007).*
5. Kartu teisėjų kolegija pažymi, kad pirmiau nurodyta kasacinio teismo formuluotė negali būti aiškinama kaip paneigianti CPK 353 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą draudimą peržengti kasacinio skundo ribas. Apeliacinės instancijos teismas gali palikti pirmosios instancijos teismo procesinį sprendimą nepakeičiant ne tik remdamasis pirmosios instancijos teismo nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis ir sutikdamas su pirmosios instancijos teismo atliktu šių aplinkybių teisiniu vertinimu, bet ir iš esmės kitais, t. y. savo, motyvais. Todėl tais atvejais, kai pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesiniai sprendimai dėl ginčo išsprendimo yra vienodi (rezultato prasme), tačiau iš esmės skiriasi tų sprendimų motyvai dėl to, kad apeliacinės instancijos teismas nustato ir priimdamas procesinį sprendimą remiasi kitokiomis teisiškai reikšmingomis faktinėmis bylos aplinkybėmis, nei buvo nustatę ir rėmęsi pirmosios instancijos teismas, kasaciniame skunde nurodomi pagrindai peržiūrėti bylą kasacine tvarka (CPK 346 straipsnis), susiję su tais pirmosios instancijos teismo procesinio sprendimo motyvais, kuriuos apeliacinės instancijos teismas pripažino teisiškai nepagrįstais, savaime nesudaro pagrindo panaikinti ar pakeisti apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą. Tokie kasacinio skundo pagrindai laikytini teisiškai nereikšmingais, nes net ir tuo atveju, jei kasacinis teismas pripažintų juos pagrįstais ir dėl to konstatuotų pirmosios instancijos teismo procesinio sprendimo neteisėtumą, tai savaime nesudarytų pagrindo panaikinti ar pakeisti iš esmės kitais motyvais pagrįstą apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą.
6. Nagrinėjamoje byloje ieškovai savo reikalavimus dėl sutartyje nustatytų netesybų (baudos) ir palūkanų, kurios išieškomos pagal notaro vykdomąjį įrašą, sumažinimo pakeičiant notaro vykdomąjį įrašą ir panaikinant bausdos išieškojimą, procesinių palūkanų, kurios išieškomos pagal notaro vykdomojo įrašo pakeitimą, sumažinimo ir nuostolių atlyginimo priteisimo grindė tuo, kad atsakovai netinkamai apskaiciavo kompensuojamųjų palūkanų dydį, nepagrįstai siekė išieškoti ne tik pagrindinę negrąžintos paskolos sumą, bet ir kompensuojamąsias palūkanas bei baudą, kuri turi būti įskaityta į palūkanas arba bausdos dydis turi būti sumažintas. Nors pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesiniai sprendimai rezultato prasme yra vienodi (ieškinys atmestas), tačiau iš esmės skiriasi tų sprendimų motyvai, nes teismai skirtingai aiškino ginčo šalių sudarytą 2015 m. spalio 19 d. Sutarties ir 2017 m. vasario 7 d. Susitarimo sąlygas ir dėl to skirtingai nusprendė dėl:
 - 21.1. kompensuojamųjų palūkanų skaičiavimo už laikotarpį nuo 2016 m. spalio 20 d. iki 2017 m. vasario 7 d., kai ieškovai Paskolos sutarties sąlygų nevykdė (Susitarimo 3 ir 5 punktų aiškinimas). Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad *Susitarimu šalys susitarė dėl paskolos davėjų (atsakovų) naudai apskaiciuotų palūkanų iki 2017 m. vasario 20 d.*, todėl kompensuojamosios palūkanos galėjo būti apskaiciuojamos tik nuo 2017 m. vasario 20 d. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad *Susitarimu šalys nesusitarė, kad kompensuojamosios palūkanos už laikotarpį nuo 2016 m. spalio 20 d. iki 2017 m. vasario 7 d. nebus skaičiuojamos*;
 - 21.2. kompensuojamųjų palūkanų įskaitymo į baudą (Sutarties 3.5 ir 3.6 punktų aiškinimas). Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad *nagrinėjamos bylos kontekste negalima reikalauti, kad kompensuojamųjų palūkanų, ir bausdos, todėl ieškovo privalomos mokėti palūkanos – 5033,90 Eur yra įskaitytos į 17 398 Eur bausdos sumą. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad Sutarties sąlygos parodo, kad palūkanos ir bauda už tą patį laikotarpį neskaičiuojamos*, todėl nėra pagrindo pripažinti, kad Paskolos sutartyje nustatyta bauda ir kompensuojamosios palūkanos turėtų būti įskaitomos vienos į kitas.
22. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad konkrečios sutarties turinio ir jos sąlygų išaiškinimas, sutartinis sulygtų šalių pareigų bei teisių nustatymas yra fakto klausimas, taigi vien atskirų ginčo šalių sudarytų sutarčių sąlygų vertinimas negalėtų būti kasacinio nagrinėjimo dalykas. Pagal CPK 353 straipsnio 1 dalį kasacinis teismas fakto klausimų nenagrinėja, tačiau, atsižvelgdamas į kasacinio skundo argumentus, patikrina, kaip žemesnės instancijos teismas laikėsi sutarčių aiškinimo taisyklių (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2008; 2018 m. vasario 21 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-51-701/2018 48 punktą; 2020 m. balandžio 22 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-421/2020 22 punktą; kt.).
23. Ieškovai kasaciniame skunde nurodo, kad pirmosios instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, nes nepagrįstai atsisakė taikyti teisę (CK 6.242 straipsnio 1 dalį) ir kvalifikuoti ginčo teisinį santykį, o apeliacinės instancijos teismas nepakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimo, bet pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvus. Tokiu būdu apeliacinės instancijos teismas neperžiūrėjo pirmosios instancijos teismo sprendimo apeliacine tvarka, nes neišsprendė esminio apeliacinio skundo klausimo (ar pirmosios instancijos teismas teisėtai atsisakė taikyti CK 6.242 straipsnio 1 dalį). Pažymėtina, kad ieškovai kasaciniame skunde neginčija apeliacinės instancijos teismo procesiniame sprendime nustatytų aplinkybių, susijusių su šalių Sutarties ir Susitarimo sąlygų aiškinimu, t. y. nenurodo, kad jas nustatydamas apeliacinės instancijos teismas pažeidė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias sutarčių aiškinimą (CK 6.193–6.195 straipsniai), ar proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimą ar įrodymų vertinimą (CPK 176–185 straipsnis). Kasaciniame skunde ieškovai ginčija pirmiau nurodytas faktines aplinkybes tik ta apimtimi, kuria apeliacinės instancijos teismas, nustatydamas jas ir remdamasis jomis, nė vienai iš šalių apeliaciniu skundu neginčijant priešingų pirmosios instancijos teismo nustatytų faktinių aplinkybių, reiškia blogesnio sprendimo priėmimą apeliančių atžvilgiu (dėl šio kasacinio skundo argumentų pasisakoma šios nutarties 26–31 punktuose).
24. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad nors nagrinėjamoje byloje pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesiniai sprendimai dėl ginčo išsprendimo yra vienodi (rezultato prasme), tačiau iš esmės skiriasi tų sprendimų motyvai dėl to, kad apeliacinės instancijos teismas nustatė ir priimdamas procesinį sprendimą rėmėsi kitokiomis teisiškai reikšmingomis faktinėmis bylos aplinkybėmis, susijusiomis su šalių Sutarties ir Susitarimo sąlygų aiškinimu, nei buvo nustatę ir kuriais rėmėsi pirmosios instancijos teismas, taip pat į tai, kad ieškovai kasaciniu skundu neginčija apeliacinės instancijos teismo naujai nustatytų aplinkybių, pirmiau nurodytus kasacinio skundo argumentus pripažįsta:
 - 24.1. teisiškai nereikšmingais, todėl nevertintais ta apimtimi, kuria juose kalbama tik apie pirmosios instancijos teismo padarytą teisės (CK 6.242 straipsnio 1 dalies) taikymo pažeidimą. Pažymėtina, kad net ir tuo atveju, jei kasacinis teismas pripažintų, kad pirmosios instancijos teismas, teisiškai kvalifikuodamas savo nustatytas faktines aplinkybes, nepagrįstai netaikė CK 6.242 straipsnio 1 dalies, apeliacinės instancijos teismui nustčius ir savo procesinį sprendimą pagrindus iš esmės kitokiomis faktinėmis aplinkybėmis, vien pirmosios instancijos teismo galimai padaryto teisės taikymo pažeidimo (netinkamo jo nustatytų faktinių aplinkybių teisinio vertinimo) konstatavimas nagrinėjamo ginčo baigčiai reikšmės neturėtų;
 - 24.2. teisiškai nepagrįstais ta apimtimi, kuria teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas turėjo šį pažeidimą ištaisyti. Kaip nurodyta pirmiau, apeliacinės instancijos teismas nustatė kitokias, nei pirmosios instancijos teismas, teisiškai reikšmingas faktines bylos aplinkybes. Todėl akivaizdu, kad šalių ginčą apeliacinės instancijos teismas turėjo spręsti atlikdamas būtent šių faktinių aplinkybių teisinį kvalifikavimą, o ne ištaisydamas pirmosios instancijos teismo nustatytų faktinių aplinkybių teisinį kvalifikavimą (galimus teisės taikymo pažeidimus). Vien tai, kad apeliacinės instancijos teismas atskirai nevertino, ar pirmosios instancijos teismo procesinis sprendimas, paremtas apeliacinės

instancijos teismo vertinimu, klaidingai nustatytomis faktinėmis bylos aplinkybėmis, buvo teisėtas, teisine prasme nesudaro pagrindo teigti, kad apeliacinės instancijos teismas neperžūrėjo pirmosios instancijos teismo sprendimo apeliacine tvarka.

Dėl draudimo priimti apeliantui blogesnę sprendimą (CPK 313 straipsnis)

25. Kasaciniame skunde, be kita ko, teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 313 straipsnį](#), nes priėmė ieškovams blogesnę nutartį nei priimtas pirmosios instancijos teismo sprendimas, paneigdamas ieškovams palankias teismo sprendimo išvadas dėl neteisingo palūkanų skaičiavimo termino ir jų įskaitymo į baudą.
26. Teisėjų kolegija pažymi, kad apeliacinio proceso paskirtis – patikrinti neįsiteisėjusio pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą ([CPK 301 straipsnis](#)). Bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas ([CPK 320 straipsnio](#) 1 dalis). Apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų, išskyrus atvejus, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims. Apeliacinės instancijos teismas *ex officio* (pagal pareigas) patikrina, ar nėra [CPK 329](#) straipsnyje nustatytų absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų ([CPK 320 straipsnio](#) 2 dalis).
27. Nuostata, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliacinio skundo ribų, reiškia, kad teismas tikrina tik apskųstos teismo sprendimo dalies teisėtumą ir pagrįstumą. Nors pripažįstama, kad teismas savo iniciatyva negali išplėsti apeliacinio skundo argumentų sąrašo, tačiau teismas turi analizuoti kitos šalies atsiliepime į apeliacinį skundą išdėstytus argumentus ir rėmimasis kitos šalies nurodytais faktais ir įrodymais nelaikomas apeliacinio skundo ribų peržengimu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 28 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-122-248/2019](#); 2020 m. lapkričio 19 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-290-823/2020](#)).
28. Nagrinėjamoje byloje ieškovai savo reikalavimus grindė tuo, kad atsakovai netinkamai apskaičiavo kompensuojamųjų palūkanų dydį, nepagrįstai siekė išsiieškoti ne tik pagrindinę negrąžintos paskolos sumą, bet ir kompensuojamąsias palūkanas bei baudą, kuri turi būti įskaityta į palūkanas arba baudos dydis turi būti sumažintas. Pirmosios instancijos teismui reikalavimų netenkinus, apeliaciniu skundu buvo prašoma šį teismo sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą – reikalavimą tenkinti, taigi buvo skundžiamas visas teismo sprendimas, nurodant iš esmės tą patį faktinį pagrindą. Tuo tarpu atsakovų atsiliepime į apeliacinį skundą nuosekliai dėstoma pozicija, kad pirmosios instancijos teismas sprendime nepagrįstai nurodė, jog kompensuojamosios palūkanos galėjo būti apskaičiuojamos tik nuo 2017 m. vasario 7 d. Susitarime nurodytų įsipareigojimų neįvykdymo dienos. Atsiliepime į apeliacinį skundą taip pat nesutinkama su pirmosios instancijos teismo sprendime nurodyta išvada, kad Sutartyje nustatyta bauda ir kompensuojamosios palūkanos turėtų būti įskaitomos vienos į kitas, nesutikimą grindžiant Sutarties 3.6 punkte įtvirtintu „vientisu sutartinės civilinės atsakomybės institutu“. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad Susitarimu šalys nesutarė, kad kompensuojamosios palūkanos už laikotarpį nuo 2016 m. spalio 20 d. iki 2017 m. vasario 7 d. nebus skaičiuojamos ir kad Sutarties sąlygos parodo, jog palūkanos ir bauda už tą patį laikotarpį neskaičiuojamos, todėl nėra pagrindo pripažinti, kad Paskolos sutartyje nustatyta bauda ir kompensuojamosios palūkanos turėtų būti įskaitomos vienos į kitas. Išdėstytos aplinkybės sudaro pagrindą konstatuoti, kad apeliacinio skundo ribos nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme nebuvo peržengtos.
29. Apeliacinės instancijos teismas dėl apelianto negali priimti blogesnio, negu yra skundžiamas, sprendimo ar nutarties, jeigu sprendimą skundžia tik viena iš šalių. Nelaikomas blogesnio sprendimo priėmimu skundžiamo sprendimo panaikinimas ir bylos perdavimas iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, taip pat kai sprendimas priimtas [CPK 320 straipsnio](#) 2 dalyje nustatytu atveju ([CPK 313 straipsnis](#)).
30. Aiškindamas [CPK 313](#) straipsnį, kuriame įtvirtintas draudimas apeliacinės instancijos teismui dėl apelianto priimti blogesnę, negu yra skundžiamas, sprendimą ar nutartį, jeigu sprendimą skundžia tik viena iš šalių, kasacinis teismas ne kartą yra nurodęs, kad šioje normoje įtvirtintas principas užtikrina apeliantui teisę apskusti, jo vertinimu, neteisėtą pirmosios instancijos teismo sprendimą, nesibaiminant, kad apeliacinės instancijos teismas pablogins jo padėtį, palyginus su nustatyta pirmosios instancijos teismo sprendime. Blogesniu gali būti pripažintas teismo sprendimas, kuris labiau varžo asmens teises, nustato jam daugiau pareigų ar pan. Taigi sprendžiant klausimą, ar apeliacinės instancijos teismas nepažeidė [CPK 313](#) straipsnyje įtvirtintų reikalavimų, turi būti palyginami pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesiniai sprendimai tarpusavyje apelianto teisių ir pareigų apimtį aspektu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-313/2012](#); kt.). Klausimas dėl blogesnio sprendimo apeliantui priėmimo paprastai aktualus, kai skirtingų instancijų teismams priima nevienodus (visiškai ar iš dalies) sprendimus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 28 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-122-248/2019](#); 2020 m. lapkričio 19 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-290-823/2020](#)).
31. Nors nagrinėjamoje byloje pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesiniai sprendimai grindžiami iš esmės skirtingais motyvais, tačiau rezultato prasme yra vienodi (ieškinyms atmetas). Išdėstytos aplinkybės sudaro pagrindą konstatuoti, kad [CPK 313 straipsnis](#) nepažeistas.

Dėl bylos procesinės baigties

32. Teisėjų kolegija, patikrinusi skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį teisės taikymo aspektu, nekonstatuoja [CPK 346](#) straipsnyje nurodytų pagrindų jį panaikinti ar pakeisti. Dėl šios priežasties skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis paliekama nepakeista ([CPK 359](#) straipsnio 1 dalies 1 punktas, 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

33. Netenkinus ieškovų kasacinio skundo, jų turėtos kasaciniame teisme bylinėjimosi išlaidos (600 Eur žyminio mokesčio) neatlygintinos.
34. Atsakovai kasaciniame teisme patyrė 1512,50 Eur išlaidų advokato pagalbai apmokėti už atsiliepimo į kasacinį skundą rengimą. Atsakovas V. K. pateikė įrodymus, kad jis advokatui sumokėjo už šias paslaugas (2021 m. vasario 1 d. PVM sąskaita faktūra Nr. L-KAZ-005 ir 2021 d. vasario 2 d. mokėjimo nurodymas). Šių bylinėjimosi išlaidų dydis neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą nustatyto maksimalaus dydžio (7, 8.14 punktu), todėl šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimas priteistinas atsakovui V. K. iš ieškovų lygiomis dalimis.

35. Kasacinis teismas patyrė 4,97 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu. Pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymą Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“, minimali valstybei priteistina bylinėjimosi išlaidų suma yra 5 Eur. Kadangi šių išlaidų suma mažesnė už 5 Eur, tai šių išlaidų atlyginimas valstybei nepriteistinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 28 d. nutartį palikti nepakeistą.
Priteisti iš ieškovų R. A. (a. k. *duomenys neskelbtini*) ir G. A. (a. k. *duomenys neskelbtini*) lygomis dalimis atsakovui V. K. (a. k. *duomenys neskelbtini*) 1512,50 Eur (vieną tūkstantį penkis šimtus dvyliką Eur 50 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Goda Ambrasaitė-Balynienė

Gediminas Sagatys

Dalia Vasarienė